

NETWORK PROJECT

LORD

Lordship and State Formation in the County of Flanders, 15th - 18th C.

Contract - B2/191/P2/LORD

SAMENVATTING

PROMOTORS: prof. dr. Frederik BUYLAERT (Ghent University)
prof. dr. Thijs LAMBRECHT (Ghent University)
dr. Joke VERFAILLIE (State Archives in Ghent)

AUTHORS: prof. dr. Frederik BUYLAERT (Ghent University)
dr. Kaat CAPPELLE (State Archives in Ghent / Ghent University)
prof. dr. Thijs LAMBRECHT (Ghent University)
dr. Joke VERFAILLIE (State Archives in Ghent)

Context

De term “heerlijkheid” wordt vaak gebruikt om de fundamentele verschillen te beschrijven tussen pre-industriële samenlevingen enerzijds, en moderne samenlevingen waar overheids- en privésfeer strikt gescheiden zijn anderzijds. In vroegmoderne structuren konden private entiteiten zoals families of kloosters bepaalde overheidsrechten uitoefenen, een concept dat hedendaagse democratieën niet meer kennen. Dit historisch kader vindt men recent bijvoorbeeld terug in de issues rond “techno-feodalisme” waar Big Tech wordt geassocieerd met een terugkeer naar een vroegmoderne dynamiek. Het begrip “heerlijkheid” blijft een hoeksteen in ons begrip van vroegmoderne samenlevingen en het is dan ook cruciaal om deze te bestuderen. Het LORD-project legde de focus op dit fenomeen en heeft onze kennis over de rol van heerlijkheden in het overheidsbestuur en de samenleving vergroot.

Doelstellingen

Het project bestudeerde heerlijkheden vanuit twee oogpunten. In eerste instantie werden de heerlijkheden bekeken als arena’s van conflict en samenwerking tussen heren en plattelandsbewoners. Daarbij werd de machtsdynamiek doorheen de tijd geanalyseerd om dominante groepen te kunnen identificeren. In een tweede stadium werd het onderzoeksveld uitgebreid om heerlijkheden te zien als een breder concept dat diverse vormen van autoriteit omvatte, gaande van heerlijke controle over huishoudens, militaire en bestuurlijke macht.

Door deze twee perspectieven te bundelen wilde het project ontdekken welke plaats heerlijkheden innamen tussen andere machtsstructuren en hoe interne machtsrelaties binnen eenzelfde heerlijkheid vorm kregen en evolueerden.

Besluit

Het LORD-project heeft aangetoond dat Vlaanderen een buitenbeentje was binnen het Europese heerlijke landschap. In tegenstelling tot andere regio’s waar heerlijkheden vaak een instrument waren om landbouwers rijkdom afhandig te maken, verkregen die landbouwers in Vlaanderen zelf veel controle : ze bewerkstelligden belastingsverminderingen, beperkten de macht van de heer en maakten gebruik van heerlijke rechtbanken in het voordeel van kleine en middelgrote grondbezitters. Deze unieke situatie werd beïnvloed door de verstedelijkingsgraad en door vorstelijke rechtbanken die uitbuiting door feodale heren afremden.

De resultaten van het project maakten het mogelijk een nieuwe richting te geven aan drie hangende discussies: ten eerste de politieke economie van de heerlijkheid, door aan te tonen hoe autonome landbouwers het agrarisch kapitalisme hebben afgeblokt; ten tweede het staatsvormingsdebat, waarbij bleek dat heerlijkheden bestuurlijke pijlers zijn geworden voor de opkomende vorstendommen, en ten derde de stadsgeschiedenis, waarbij parallellen werden blootgelegd tussen landelijke en stedelijke sociale dynamieken in de Nederlanden. Met deze inzichten werd de kloof tussen stads- en plattelandsgeschiedenis overbrugd, kan vergelijkend onderzoek worden voortgezet en kunnen nieuwe wetenschappelijke samenwerkingsverbanden worden gestimuleerd.

Trefwoorden

staatsvorming, heerlijkheid, heren, wetgeving, fiscaliteit